

Note

Moartea lui A. de Herz

Acum douăzeci-și-șapte sau douăzeci-și-opt de ani începusem cu prietini și scriitori, expediții culturale în Bucovina. Am fost în această provincie înstrăinată, în care însă găseam trează conștiința românească, cu St. O. Iosif, D. Anghel, Cincinat Pavelescu, Ion Minulescu, Caton Theodorian, Neculai Dunăreanu, N. N. Beldiceanu. Dintre scriitorii mai tineri decât noi luam pe A. de Herz, pe atunci Dinu Ramură. Primirile ce ni se făceau în orașele bucovinene și însuflețirea la care dădeau naștere aceste manifestări culturale au rămas pentru mine neuitate. Mai trăiesc încă intelectuali bucovineni de-atunci care-și aduc aminte. Presimțeam zilele mari ce aveau să vie. Le socoteam poate mai bune decât sint. Eram plini de entuziasm și de credință. A. de Herz, mezinul nostru, totdeauna cel dintăiu la sosiri și ultimul la plecări, înfrățit cu tineretul și recitind versurile adolescenței lui cel dintăiu în șezători, se dovedea de pe atunci bun camarad, statornic prieten, vesel totdeauna, gata să realizeze farse în dauna tovarășului nostru Caton Theodorian. Acest Dinu Ramură al anilor de altădată, care a devenit pe urmă autorul dramatic cunoscut, ne-a părăsit înainte de vreme. La începutul acestei ierni l-am întâlnit în București, la încrucișarea Bulevardului cu Calea Victoriei. Am stat câteva minute de vorbă; mi-a prezentat pe fiul său, un copil andru timid contrastând în totul cu expansivul Dinu Ramură dela 1906; ne-am despărțit zîmbind și făgăduindu-ne să ne mai întâlnim. Desigur ne vom întâlni într'o zonă mai pură și mai puțin bîntuită. Poate ar fi trebuit să ne lase nouă primul pas; i-a fost dat să aibă o favoare. Cei cari rămîn vor fi mai puțin veseli și din pricina lipsei lui și din pricina invaziei de barbari la care asistăm. Ms.

Vaporul lui Columb

Are literatura dreptul să schimonosească cuvintele întrebuințate de tehnici și profesioniști, să numească zambilă adică o floare pe care grădinarul o numește garofă, sau talpă o parte din încălțăminte pe care cizmarul o chiamă carimb? Cetitorul va răspunde desigur la această întrebare și va hotărî, fără îndoială că atari abateri dovedesc numai iguoranța celor ce scriu despre lucruri fără a lua precauțiile meticuloase cu care se știe că s'a distins, între alții, Victor Hugo, celebru și prin faptul că termenii tehnici francezi nu aveau nici un secret pentru el.

Or, să considerăm termenul *vapor*. Este un cuvînt marinăresc în care trebuie să recunoaștem pe francezul *Vapeur* (italian *Vapoure*) provenit el însuși din traducerea englezului *Steam-ship* (mai tîrziu *steamer*); limba germană, în mod colateral, a format *Dampfer* care dovedește aceiași traducere din englezește. Pe scurt *vaporul* este un vas care se mișcă cu aburi (aburilor — nu este așa? — li se mai zice și vapori) și este invenția lui Fulton, acum mai bine de o sută de ani. Cuvîntul nu se poate deci întrebuința pentru a desemna un vas cu pînze (corabie) sau cu visle (barcă).

Totuși literatura noastră uzează și abuzează de acest neologism pe care cronicarii noștri nu-l cunoșteau cum nu cunoșteau nici lucrul. C. Gane în *Acum o sută de ani* (1835) scrie la p. 21 că a sosit: „vaporul de negoț

rominesc *Marița* după ce a fost sbuciumat de furtunile mării negre...“ Or, acest vas de acum o sută de ani nu era un vapor, ci un vas cu pînze; primele noastre vase cu aburi „Cobra“ și „Medeea“ au apărut mult mai tîrziu. Dar să facem o excursie și mai vastă care dovedește pînă unde se întinde ignoranța față de un termen consacrat. Biblioteca „Energia“ a Fundațiilor Regale, publică diferite traduceri. Una dintre ele: Henry M. Stanley *Autobiografie*, datorită d-nei Mary Polihroniade pomenește (p. 86) de *vaporul* „Windermere“ desfăcîndu-și pînzele; alta a d-nei Natalia Băluță, R. P. Huc, *In China*, vorbește cu inocență (p. 255) de o călătorie pe Fluviul Albastru la 1852 cu care ocazie un mandarin s'a dus el însuși să ne aleagă vapoarele și a închiriat un al treilea pentru primul lui secretar și mai mulți scriitori.(Ce lux nebănuit pentru acele timpuri în China). Coincidența face că ambele cărți citate au găsit cîte un traducător feminin; exemplele n'ar fi prea concludente în ce privește întreaga noastră literatură, fiind știut că prea adesea își închipue că *grefierul* este un gradat în armată; iar galanteria cea mai elementară ne oprește, pe de altă parte, de la orice comentariu. Din acest motiv, vă prezint, în aceeași colecție volumul lui Alain Gerbault, *Singur, străbătînd Atlanticul*, tradus de d-l Alexandru Vianu a căruia îi place de să mînuiască termenii navali, să vorbească de *scota focului*, de *sarturi*, de *trincă*, de *vela de capă*, etc. Dar la p. 19 am citit cu oroare următoarele:

„Shakespeare și Kipling sunt excelenți pictori ai mării și cunosc bine toți termenii marini. Ei comit numai foarte puține greșeli tehnice. Cu toate acestea, Shakespeare vorbește de vapoare care pleacă din porturile Boemiei...“ Bietul Shakespeare! A cam greșit-o cu porturile Boemiei; dar d-l Vianu îi mai dă o mîna de ajutor cu nenorocitele de vapoare; este ușor de priceput că astea sunt aduse de traducător și că Shakespeare n'a auzit niciodată despre așa ceva.

Ne va feri oare Domnul, în cele din urmă, de o Biblie modernistă care să ne vorbească de vaporul lui Noe? D. B.

Insemnări dela bacalaureat

Ca membră în două comisii de bacalaureat, la Chișinău în Septembrie 1934 și la Iași, în Septembrie 1935, am avut prilejul să constat, atît din tezele scrise cît și din răspunsurile orale, nivelul intelectual scăzut, lipsa de cultură generală și de cunoștințe serioase a candidaților și candidațelor.

Voi da mai jos cîteva extrase din tezele la limba romînă și răspunsuri mai caracteristice la diferite materii, fără a mai adăuga vreun comentariu pe care-l socotesc de prisos.

În acelaș timp păstrez întocmai limba, ortografia și punctuația candidaților.

Speranța Pascu.

CHIȘINĂU

Teză la limba romînă.

— Spre a da mai multă viață naturii Alexandrii se servește de diferite anemale (sic): o veveriță, lupi ce urlă și omul în mijlocul drumului.

— Ce frumos ne spune Alexandrii în celebrul poezie:

„Nori fug, ninge încetează, se ivește soare“.

— Pastelul cel mai reușit de Vas. Alexandrii este: Tomnă (sic) de vară.